

CPDP – Computers, Privacy and Data Protection, tizedszer

2017 januárjában tízéves jubileumához érkezett a CPDP, a számítógépek, a magánélet és az adatvédelem kapcsolatának talán legnagyobb és legjelentősebb, évente megrendezett nemzetközi konferenciája, amely magát „multistakeholder platform”-nak, vagyis olyan rendezvénynek határozza meg, ahol a témában bármilyen oldalról érdekelt, esetenként ellentétes érdekeket és álláspontokat képviselő szereplők találkozhatnak egymással, megismerhetik egymás nézeteit és nyíltan kifejtetik álláspontjukat. E beszámoló szerzőjének alkalma volt előadóként részt venni a legelső konferencián, majd számos azt követően is, az utóbbi években pedig közreműködni a rendezvénysorozat szakmai irányító testületében és több programjában, ezért ez a beszámoló nemcsak a legutóbbi konferencia szerteágazó programjáról kíván rövid áttekintést adni, hanem igyekszik felvázolni azt a kontextust is, amely a CPDP-t kiemeli a hasonló tárgyú szakmai rendezvények sorából.

Szerzői információ:

Székely Iván társadalmi informatikus, a Közép-európai Egyetem kutatóprofesszora, a BME docense. Kutatói érdeklődése és publikációi az információs autonómia, a nyilvánosság és titkosság, az emlékezés és felejtés, a megfigyelés, a magánélet, a reziliencia, az identitás és az archivisztika területeire irányulnak.

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Székely Iván, „CPDP – Computers, Privacy and Data Protection, tizedszer”.

Információs Társadalom XVII, 1. szám (2017): 87–96.

<https://dx.doi.org/10.22503/inftars.XVII.2017.1.6>

A folyóiratban közölt művek

a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0

Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.

CPDP – Computers, Privacy and Data Protection, tizedszer

2017 januárjában tízéves jubileumához érkezett a CPDP¹, a számítógépek, a magánélet és az adatvédelem kapcsolatának talán legnagyobb és legjelentősebb, évente megrendezett nemzetközi konferenciája, amely magát „multistakeholder platform”-nak, vagyis olyan rendezvénynek határozza meg, ahol a témában bármilyen oldalról érdekelt, esetenként ellentétes érdekeket és álláspontokat képviselő szereplők találkozhatnak egymással, megismerhetik egymás nézeteit és nyíltan kifejezhetik álláspontjukat. E beszámoló szerzőjének alkalma volt előadóként részt venni a legelső konferencián, majd számos azt követően is, az utóbbi években pedig közreműködni a rendezvénysorozat szakmai irányító testületében és több programjában, ezért ez a beszámoló nemcsak a legutóbbi konferencia szerteágazó programjáról kíván rövid áttekintést adni, hanem igyekszik felvázolni azt a kontextust is, amely a CPDP-t kiemeli a hasonló tárgyú szakmai rendezvények sorából.

A CPDP előtörténete

2007 októberében Brüsszel flamand kulturális központjában, a *deBuren*-ben a jog, a technológia és a társadalom metszeteit kutató egyetemi intézetek² szervezésében „Reinventing Data Protection?” címmel rendeztek nemzetközi konferenciát a magánszféra és az adatvédelem különféle vetületeivel foglalkozó szakembereknek. A konferencia deklarált célja volt, hogy feltárja az adatvédelmi szabályozás problémáit és gyengeségeit, számbavegye a technológiai fejlődés kihívásait, összehozza a tudósokat a jogalkalmazókkal és az ipar képviselőivel, valamint hogy ajánlásokat fogalmazzon meg az EU adatvédelmi irányelvének reformja³ érdekében. Az akkori résztvevők még ma is úgy emlékeznek vissza erre a rendezvényre, mint egy kivételesen színvonalas, sajátos hangulatú eseményre, amelynek előadásai könyv formában is megjelentek (Gutwirth et al. 2009). Kevesen tudták akkor, hogy az egyszeri rendezvény évenként megrendezett konferenciává, a válogatott szakmai kör pedig széleskörű közönséggé válik a következő években.

A konferencia nemsokára kinőtte a *deBuren* épületét (bár az intézmény azóta is állandó helyszíne a CPDP kapcsolódó rendezvényeinek, kiállításainak, nyilvános vitaestjeinek, könyvbemutatóinak), és átköltözött a Les Halles de Schaerbeek épületébe. A Les

¹ <http://www.cpdpconferences.org>

² Centre de Recherches Informatique et Droit (CRID, Namur-i Egyetem), Research Group on Law, Science, Technology and Society (LSTS, Brüsszeli Szabadegyetem), Tilburg Institute for Law, Technology, and Society (TILT, Tilburgi Egyetem), Instituut Permanente Vorming IPAVUB, Brüsszeli Szabadegyetem).

³ A reform legfőbb eredménye a 2018 májusától alkalmazandó egységes európai adatvédelmi rendelet, a GDPR lett.

Halles egy funkcióját veszített vásárcsarnok Brüsszel egyik multikulturális kerületében, a török negyed, a Gard du Nord pályaudvar és a pirolámpás negyed szomszédságában, vagyis nem az elegáns belvárosban fekszik. Az épület szerencsés sorsú, mert nem bontották le, hanem hatalmas tereit kulturális központtá alakították. A CPDP saját elnevezéseket alkalmaz a terek megjelölésére: a bárpulttal is rendelkező informális beszélgető hely a „síkátor” (La Ruelle), a kávészünetek, az ebéd, a fogadások és a díjkiosztó rendezvények helyszíne a „falu” (Le Village), a legérdekesebb előadások és viták helyszínéül szolgáló alsó szint a „pince” (La Cave), a két nagy helyszín pedig a mintegy 800 főt befogadó „nagyterem” (Grande Halle) és a szintén nagy méretű „kisterem” (Petite Halle). Mivel az évek során a CPDP résztvevőinek száma egyre nőtt, és a program is négy-öt, sőt néha hat párhuzamos szakcióban zajlik, ezért további helyszínekre volt szükség. Az épülettömb hátsó frontján lévő régimódi Maison des Arts palota, nyikorgó parkettájával és könyvtárszobájával, valamint különös hangulatú pincéjével a kisebb, nyugalmasabb környezetet igénylő előadások, beszélgetések helyszíne. Az épületet a Les Halles tetőzetén keresztül lehet megközelíteni, ahol egy – az utcáról nem látható – szürrealis tetőkerten kell keresztülmenniük a résztvevőknek. Talán ez a rövid leírás is érezteti, hogy nem szokásos konferenciahelysínről van szó.

A konferenciák arra alkalmas előadásaiból a Springer könyvsorozatot jelentet meg⁴, az egyes kötetek címei a CPDP aktuális kiadásának címét viselik. A konferencia pedig szakmai rendezvényből „multistakeholder platform-má” vált; ez a folyamat nem volt vitáktól mentes: maradjon-e afféle „elit” konferencia, vagy nyisson a technológiai, üzleti, kormányzati, rendészeti és egyéb, adatvédelmi témákban érintett résztvevők felé. A nyitás megtörtént, a CPDP résztvevőinek száma pedig meghaladja az ezer főt, úgyhogy felvetődött a létszám limitálásának szükségessége, mind logisztikai, mind minőségbiztosítási okokból.

A konferencia megrendezése egész éves munkát és személyzetet igényel. A CPDP irányító személyei és testületei: az alapító igazgató (Paul De Hert), az ügyvezető igazgató és a programigazgató; a hattagú nemzetközi programbizottság, a még négytagú kibővített programbizottság; négy panelkoordinátor, valamint a 22 tagú nemzetközi tudományos bizottság, amely a konferencia általános irányvonalát van hivatva megszabni és véleményezni. A háttérintézmények között a legfontosabb szerepe a Brüsszeli Szabadegyetemnek és a Fraunhofer Intézetnek van.

A helyszín mellett a CPDP konferenciáknak más jellegzetességei is vannak. Első helyen kell említeni a fiatal pályakezdő kutatók, szakemberek támogatását. Ez nemcsak a részvételi díj elengedését és egyéb pénzügyi támogatást jelent, hanem külön a fiatal kutatók bemutatkozásának szentelt szekciók, az úgynevezett *academic sessions* rendezését is. Az ilyen szekciókban való részvételre előzetesen megírt tanulmányok benyújtásával lehet jelentkezni, amit gondos válogatás és lektorálás követ, majd pedig a szekciók során minden lektor élőben is értékeli az elhangzott prezentációkat, a doktori védéseknél kollegiálisabb stílusban; ezt nyilvános vita követi.

A CPDP konferenciákon számos díj kiosztása is megtörténik, ilyen például az Electronic Privacy Information Center (EPIC) által felajánlott és egy nagy tekintélyű zsűri által évente odaítélt International Champion of Freedom Award⁵, vagy a legjobb interdiszciplin-

⁴ A „Law, Governance and Technology” sorozat részeként.

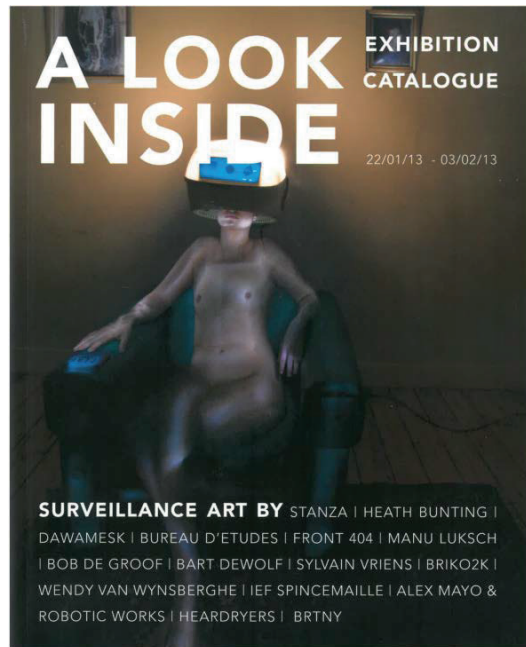
⁵ A díjat 2009-ben Prof. Stefano Rodota (Olaszország), 2010-ben Hon. Michael Kirby (Ausztrália), 2011-ben MEP Sophie In’t Veld (Hollandia), 2012-ben Jennifer Stoddart (Kanada), 2013-ban Max Schrems (Ausztria), 2014-ben Jan Philipp Albrecht (Németország), 2015-ben Peter Hustinx (EU), 2016-ban Viviane Reding (EU) kapta.

lináris tanulmány szerzőinek szánt díj, amely egyúttal a Springer által kiadott könyvben való megjelenést is magában foglalja.

Innovatív témák első vagy elsők közötti nyilvános vitája is gyakran a CPDP paneleken hangzik el, például a drónok és a magánszféra viszonya, a post-mortem privacy és emberi méltóság jogi kezelése, vagy az algoritmikus döntéshozatal és az egyéni autonómia kérdései. Vannak zártkörű szekciók is, hagyományosan ilyen a filozófiai olvasókör, amelyre csak előzetes regisztrációval (és a kiadott művek előzetes áttanulmányozásával) lehet bejutni, de ilyen volt például 2015-ben az IRISS⁶ nemzetközi kutatási projekt empirikus vizsgálatának eredményeiről rendezett kerekasztal-beszélgetés is, nevezetesen arról, hogy a kamerás megfigyeléssel gyűjtött adatok létéről és mibenlétéről az érintett polgárok hogyan szerezhetnek (vagy nem szerezhetnek) tudomást: erre a fűtött hangulatú vitára az adatvédelmi hatóságok képviselői kaptak meghívást, akik nem szerettek volna a nyilvánosság előtt beszélni az esetleges hiányosságokról e téren.

A CPDP konferenciák egész sor csatlakozó rendezvényt kínálnak; ilyenkor fontos politikai vonatkozású bejelentések is elhangoznak, mint 2012-ben a lengyel állandó EU-képviselő épületében rendezett fogadáson az új egységes európai adatvédelmi rendelet tervezetének benyújtása. Fontosak a nyilvános viták is, mint például 2015-ben a robotok magánéletéről, a sci-fi-ről és a jog eszköztáráról folytatott beszélgetés, amelyekre nemcsak regisztrált résztvevők jöhetnek el, hasonlóképpen a könyvbemutatókra, mint például 2013-ban David Lyon Zygmunt Baumannal folytatott beszélgetéseinek kiadott változata, a *Liquid Surveillance* című könyv bemutatása kapcsán szervezett beszélgetésre (Bauman és Lyon 2013).⁷ Állandó kísérőprogramja a CPDP konferenciáknak a Surveillance Art⁸ kiállítás, ahol a nemzetközi alkotógárda a legkülönbözőbb hagyományos és innovatív műfajokban állít ki műveket, installációkat, többségükben a közönség interaktív bevonásával, a brüsszeli De Markten kiállítótereiben (1. ábra).

1. ábra:
A 2013-as Surveillance Art
kiállítás katalógusa

⁶ Increasing Resilience in Surveillance Societies, <http://www.irissproject.eu> Az empirikus vizsgálat eredményeiről könyv is megjelent (Norris et al. 2017).

⁷ Az eseményen levetítették a Living in Surveillance Societies (LiSS) többéves nemzetközi kutatási projekt 2012-es budapesti rendezvénysorozatán készült kisfilmet is, lásd <https://www.youtube.com/watch?v=wLn7n6zc308>

⁸ A Surveillance Art olyan művészeti irányzat, amelynek központi tárgya a megfigyelés és a megfigyeltség.

Ugyancsak hagyományos eleme a rendezvénysorozatnak a konferencia helyszínén rendezett pecha kucha⁹ is, valamint a filmvetítések: 2016-ban a két főszereplő, Jan Philipp Albrecht és Viviane Reding, valamint a rendező David Bernet személyes részvételével mutatták be a többszörös díjnyertes „Democracy – Im Rausch der Daten” című dokumentumfilmet „a pincében” (La Cave).¹⁰ 2016-ban pedig az International Association of Privacy Professionals (IAPP) kiállítást rendezett Orwell 1984 című könyvének kiadásaiból „Privacy in Art – George Orwell 1984” címmel. Az IAPP az előző évben felvásárolta a könyv elérhető kiadásainak egy-egy példányát és Orwell kézírathagyatékának darabjait, és a négyszáz darabos gyűjtemény jelentős részét a konferencia időtartama alatt kiállította a Maison des Arts halljában. A könyvborítók sora a megfigyelés felfogásának és grafikai ábrázolásának elgondolkodtató változásait, sokszínűségét tükrözte a mű első, 1949-es kiadásától napjainkig.

A CPDP-nek előrendezvénye is van, a brüsszeli Saint Louis Egyetemen rendezett Privacy Camp¹¹, amely a magánélet és a személyes autonómia értékeiért küzdő civil szervezetek és aktivisták fóruma. Az itt elhangzó prezentációk és viták némelyike érdekességében felülmúlja a „hivatalos” konferencia-előadásokét.

Meg kell említeni „a faluban” megjelenő kiállítókat, akik részben cégeket, könyvkiadókat, részben nemzetközi szervezeteket, részben pedig kutatási projekteket és civil szervezeteket képviselnek. A kiállítók a konferencia teljes időtartama alatt az érdeklődők rendelkezésére állnak, időként élő demonstrációkkal, mint például egyes anonimizáló technológiák tesztelésével. Itt is látható tehát az üzleti szektor részvétele – mégis, a konferencia szellemisége szilárdan őrzi a magánélet fontosságát alapértéknek tekintő hozzáállást. Éppen ezért az üzleti résztvevők által szervezett előadások, panelbeszélgetések nem válhatnak „marketing bullshit” jelzővel illelhető eseménnyé, erről a szervezők, illetve a

tudományos bizottság tagjai igyekeznek gondoskodni. Hasonlóképpen limitált az üzleti és más szervezetek által felkínált támogatások aránya: ez nem haladhatja meg a konferencia összköltségvetésének 49 százalékát, illetve az egyedi támogatások maximális összege az összköltségvetés 7,5 százalékát. Ezzel együtt természetesen vannak platina és premier fokozatú támogatók, eseményszponzorok és médiapartnerek – érdemes végigtekinteni a támogatók során és a támogatások kategóriáján (2. ábra): látható, hogy a személyesadat-kereskedelemben és -felhasználásban alapvetően érdekelt multinacionális vállalatok is ott akarnak lenni a támogatók között, de a legérdekesebb az „erkölcsi támogatók” kategóriája, azoké, akik nyilvánvalóan nem pénzzel, hanem más módon támogatják a konferenciát.

2. ábra: Támogatói kategóriák és szponzorok, CPDP 2014

A CPDP olyan konferencia, ahol „mindenki ott van”; sokan a kapcsolattartás vagy kapcsolatteremtés kedvéért, avagy konkrét üzletkötés céljából vagy projektervek megbeszéléséért jönnek el. A konferencia stílusa informális. Vannak ugyan nyakkendő, kiskosztümös panelek, de a többség öltözetében és beszédstílusában is laza és lényegretörő, ezzel is megőrizve a rendezvény egyetemi gyökereit. A multinacionális cégek elfogalt és elegáns fogadásokhoz szokott képviselői időnként panaszkodnak is, hogy ezért a részvételi díjért még sorban is kell állniuk az ebédosztásnál (de éppen az ő részvételi díjuk és szponzorálásuk teszi lehetővé a fiatalok támogatását). A CPDP-n mindenkihez oda lehet menni és ismerkedni, feltéve, hogy az illető ráér és nem foglalt másokkal folytatott beszélgetésekben. Kezdő kutatók közös ismerős bemutatása nélkül is megismerkedhetnek híres professzorokkal, aktivisták üzleti vezetőkkel és politikusokkal (akikkel egyébként talán más környezetben nem is állnának szóba, és vice versa...), vagyis olyanok is meghallgatják egymás érveit, akik amúgy nem keresik egymás társaságát, vagy egyenesen ellenfélnek tekintik egymást.

A konferencia januárban, az adatvédelem világnapjának hetén, három napon át reggeltől késő estig, egy nap előrendezvénnel (Privacy Camp) és néhány utóprogrammal gyakorlatilag egy teljes hetet elfoglal, bár sokan csak bizonyos napokra jönnek emiatt. Ráadásul az öt, néha hat párhuzamos programfolyam miatt lehetetlen mindent meghallgatni, megnézni; szerencsére az informális stílushoz hozzátartozik a szabad mozgás is: senki nem sértődik meg azon, ha az előadása közben egyesek kimennek, vagy egy kevésbé érdekesnek tartott panelt otthagynak beülnek a nézők közé. Van egy furcsa tradíció, amit az új résztvevőknek meg kell szokniuk: egy jó hangú diák, a régimódi talárokra idéző köpenyben egy hatalmas kézi csengőt vagy inkább harangot rázva, sztentori hangon bekiabálja az idő múlását öt perccel a program vége előtt és az idő lejártakor. Ezzel lehet megelőzni a programok csúszását, illetve szinkronizálni (ami a hallgatóság navigálásának feltétele) szétesését.

A felvezető plenáris előadáson kívül az összes többi előadás voltaképpen panelbeszélgetés formájában zajlik. Ez nemcsak arra jó, hogy minél több előadót lehessen színpadra küldeni, hanem arra is, hogy az előadók ne beszéljenek el egymás mellett, hanem rövid, vitaindító téziseket, provokatív állításokat fogalmazzanak meg, és vegyék figyelembe az előadótársak által mondottakat. Egy ekkora rendezvényen természetesen előfordul néhány gyengébb panel és előadó is, főként amiatt, hogy az új előadók nem mindig ismerik az itt megszokott elvárásokat, előismereteket, de az általános színvonal jó, egy-egy kimagasló pannellel. Sok múlik a panel elnökén és főleg moderátorán. Ők javasolnak már előzetesen témát a szervezőknek, és ha elfogadják, ők szervezik meg, gyakran fél-háromnegyed évvel korábban a panel résztvevőit, egyeztetik a résztvevők fellépésének kereteit, és bonyolítják le a panelbeszélgetést.

Vannak állandó, évente ismétlődő panelek is: ilyen például az adatvédelmi biztosok és hatóságok tevékenységének, kapcsolatainak valamely aktuális aspektusát tárgyaló panel,

⁹ A pecha kucha (japánul körülbelül bla-bla) eredetileg építészek által kitalált műfaj, amely az ötletek túlbeszélését megelőzendő, szigorúan kötött formában, 20 vetített kép egyenként 20 másodperces színpadi prezentálásával, személyenként 6 perc 40 másodperces keretben, moderátor (valamint kivetített stopper és automatikus képváltás) segítségével nyújt szórakoztató intellektuális élményt a nézőknek.

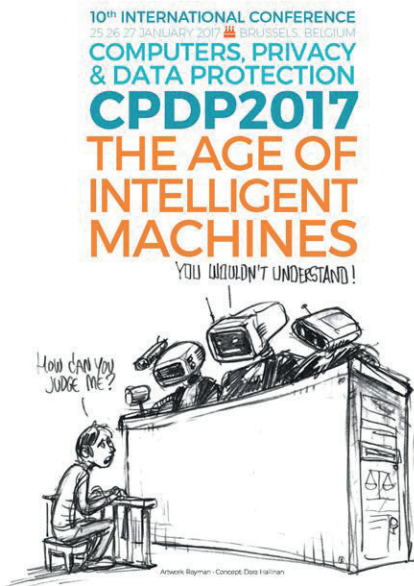
¹⁰ A Democracy c. filmet 2016-ban Budapesten az évenkénti Verzió Nemzetközi Emberi Jogi Dokumentumfilm Fesztiválon is bemutatták.

¹¹ <https://privacycamp.eu/>

hat éve ugyanazon elnök és moderátor szervezésében és bonyolításában, de a panel résztvevői az aktuális téma függvényében változnak.¹² 2015-ben hunyt el a CPDP konferenciának, de egyúttal az egész privacy-közösségnek mindenki által ismert fenegyereke, Caspar Bowden, aki pótolhatatlan szerepet játszott a magánélet-sértő intézkedések feltárásában, megkérdőjelezésében, a politikai valótlanságok leleplezésében, a privátszférát erősítő technológiák elterjesztésében; emlékére a 2016. évi CPDP nyitónapján sajátos visszaemlékezésekkel és a róla készült kisfilmmel tisztelte meg a konferencia közönsége¹³ – legalább is azok, akik valóban partnert vagy harcostársat láttak benne. Ettől kezdve új állandó panel, a Caspar Bowden emlékpanel is része a CPDP programjának.

Magyar előadók, résztvevők is vannak a CPDP konferenciákon, ha nem is sokan – az elmúlt években például Jóri András, a hivatalától megfosztott adatvédelmi biztos, aki az adatvédelmi biztosok függetlenségéről szóló panelben vett részt, Hidvégi Fanny, az AccessNow civil szervezet képviselője, vagy a fiatal kutatók számára rendezett tudományos panelek magyar résztvevői.

CPDP 2017

Az idei Computers, Privacy and Data Protection konferencia címe és vezérgondolata „A gondolkodó gépek korszaka” volt (3. ábra). Számos panel és előadás foglalkozott az automatikus döntéshozatal, az algoritmikus kormányzás, a mesterséges intelligencia és a jogi szabályozás, vagy az algoritmikus diszkrimináció problémakörével, ami a programbizottság és a panelbeszélgetések szervezői közötti szakmai együttműködés eredménye. Ugyancsak népszerű téma volt az európai adatvédelmi reform; az EU új általános adatvédelmi rendeletének, a GDPR-nek az értelmezése, végrehajtása – és természetesen vannak visszatérő témák, mint az Internet of Things adatvédelmi vonatkozásai, az EU-USA viszony, az egészségügyi személyes adatok kezelése, vagy az adatvédelmi hatóságok lépéstartása a jogi és technológiai fejleményekkel.

3. ábra: A 76 oldalas programfüzet címlapja

¹² A panel témája 2016-ban az adatvédelmi hatóságok és az információs technológia viszonya volt; a szervezők a panelbeszélgetés kedvéért előzetesen az EU összes nemzeti és tagállami hatóságát megkeresték és empirikus vizsgálatot végeztek körükben, amelynek eredményei alapján strukturálták a beszélgetést. (A panelbeszélgetés videofelvétele – a többi panelbeszélgetéshez hasonlóan – megnézhető a <https://www.youtube.com/watch?v=nwiXB0w5Mss> címen.)

¹³ <https://www.youtube.com/watch?v=d1WkRGjAFO4>

A főprogram három napja alatt 78 panelben 383 előadó, vitavezető, moderátor szerepelt. A fő helyszín most is a Les Halles de Scharbeek volt, de a Maison des Art ezúttal egy más rendezvény miatt foglalt volt, ezért a negyedik és ötödik programfolyam egy külső helyszínen, egy sajátos műemlék épületben, a Maison Atrique-ben zajlott, amelynek megközelítése 6-8 perces gyaloglást igényelt. Az épület ugyan igen érdekes¹⁴, de konferenciák tartására csak korlátozottan alkalmas, és az oda-vissza gyaloglás is megnehezítette az időszávok betartását. Ezzel együtt néhány panel zsúfolásig (sőt, a később érkezők kényeszerű elküldéséig) megtöltötte a ház – egyébként kis méretű – tereit; ráadásul arra is vigyázni kellett, hogy a földre tett és esetleg felrúgott kávé és üdítő poharak ne okozzanak kárt a szőnyegekben és az egyedi falfestésben.

Ebből a kínálatból természetesen csak néhány előadást, panelt, illetve csatlakozó programot tudunk itt kiemelni. Először is a konferencia előrendezvényét, a Privacy Camp-et kell megemlítenünk: a legérdekesebb panelbeszélgetés és vita itt a közösségi megosztott szolgáltatásokról (Uber, Airbnb és társai) folyt. E szolgáltatásoknak általában csak az előnyös tulajdonságairól, gyorsaságáról és olcsóságáról hallunk, itt viszont a munkaerő etikátlan alkalmazásáról, a felhasználók személyes adatainak eladásáról is – de ami ennél fontosabb: arról, hogy miként lehetne egy fair online gazdaságot kiépíteni, más üzleti modellel, a kooperatizmus alapján. Ennek vonzó technológiai megoldása lehet a blokkláncalapú hálózat, amit eddig csak a Bitcoin-nal kapcsolatban ismert a felhasználók többsége. A vitát Seda Gürses, a Leuven-i Egyetem ismert informatikus kutatója vezette, a résztvevők: Ela Kagel, a „Supermarkt – platform for digital culture and alternative economies” szervezet képviselője, Shermin Voshmgir, a bécsi BlockchainHub-tól, és Tim Jordan a Sussex-i Egyetemről.¹⁵ Kifejezetten szórakoztató – ugyanakkor meghökkentő – volt Finn Myrstad, a Norvég Fogyasztóvédelmi Tanács képviselőjének prezentációja, aki a két divatos, beszélő „internet-baba”, Cayla és I-Que képességeit és rejtett tulajdonságait illusztrálta, nevezetesen azt, hogy a baba a szülők tudta nélkül befolyásolja a gyerek ízlését, szokásait, tevékenységeit, sőt még a szülők beszélgetéseit is lehallgatja és egy amerikai céghez továbbítja.¹⁶

Emlékezetes élményt nyújtott a CPDP hivatalos megnyitőeseménye, a konferencia előestéjén tartott nyilvános vita Belgium állandó EU-képvisletén, amely a repülőgépes utaslisták bűnmegelőzési célú felhasználásáról folyt.¹⁷ A bűnüldözés és bűnmegelőzés európai érdekeit Christiane Höhn (Council of the EU) képviselte – kulturáltan, egy olyan közegben, ahol az általa képviselt nézetek érezhetően kisebbségben voltak –, a szabadságjogokat pedig Sophie in’t Veld, Európai Parlamenti képviselő, aki vehemens hangvételéről, kéréllhetetlen vitastílusáról ismert. A harmadik résztvevő Marc Rotenberg, az Electronic Privacy Information Center (EPIC) elnöke volt, aki amerikai oldalról szólta a vitához, az általa megszokott nyugodt, választékos, de megalkuvást nem ismerő stílusban. Sophie in’t Veld kritizálta azokat a politikusokat és ipari szövetségeket, akik újabb pénztömegeket akar-

¹⁴ Victor Horta, a szecesszió neves építész utolsó, még nem szecessziós minősített, de az „új művészet” jegyeit már magán viselő épülete, amelyet egy brüsszeli család számára tervezett.

¹⁵ A vita felvétele megtekinthető a <https://www.youtube.com/watch?v=Z9Z9ewyhI0A&t=19s> címen.

¹⁶ Lásd a *#toxfail* című videót Finn Myrstad közreműködésével, <https://www.youtube.com/watch?v=IAOj0H5c6Yc>

¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=i1pf1GTFLPA>

nak felhasználni az EU költségvetéséből személyesadat-gyűjtési és -elemzési rendszerek kiépítésére – ahelyett, hogy a tagállamok hajlandók lennének megosztani egymással azokat a bűnüldözési és bűnmegelőzési jelentőségű személyes adataikat, amelyeket már eddig is vitatható mértékben gyűjtenek és használnak.

A konferencia első napjának illusztris panelbeszélgetése az algoritmikus döntéshozatal magánéletre gyakorolt hatásaival és perspektíváival foglalkozott.¹⁸ A felvetett főbb kérdések: kell-e vagy lehet-e jogilag szabályozni az algoritmusokat, és ha igen, hogyan? Milyen szintű átláthatóságot követelhetünk meg az emberek életét befolyásoló döntéseket hozó algoritmusoktól, és ezt a gyakorlatban hogyan lehet megvalósítani? Hogyan egyeztethető össze egyfelől az üzleti szféra jogos igénye az üzleti titkot képviselő és versenyelőnyt nyújtó információinak megőrzésére, másfelől az érintett személyek igénye arra, hogy átlássák az életüket befolyásoló döntések logikáját? A panel moderátora Antoinette Rouvroy volt, aki az algoritmikus kormányzás filozófiai problémáit kutatja, és az Európa Tanács megbízásából nemrég megírta átfogó tanulmányát *Adatok és Emberek* címmel¹⁹, amelyben egyenesen egy új társadalmi szerződés szimbolikus megkötését tartotta szükségesnek az információs társadalom közegében – azonban a beszélgetés kifutott a rendelkezésre álló időből, és így a nézőnek hiányérzete maradt a panel kényszerű befejezésekor.

Érdekes panel szólt a de-identifikálás (közismertebb nevén anonimizálás vagy pszeudonimizálás) jogi és informatikai problémáiról: a beszélgetés ütköztette a GDPR elvárásait és jogi kategóriáit a mai és jövőbeli technológiai lehetőségekkel.²⁰ A vitapartnerek között egy adatintenzív szolgáltató cég, a navigációs adatokat gyűjtő és felhasználó TomTom képviselője is részt vett, így a vita nemcsak elvi síkon zajlott.

A kiválasztott fiatal kutatók számára szervezett academic session-ök résztvevői korszerű és egyáltalán nem elcsépelet témákról írták tanulmányaikat, bírálók pedig érdemben szóltak hozzá a prezentációkhoz. Martina Klausner és Sebastian J. Golla (Humboldt Egyetem) a telerehabilitáció magánszféra-védelmi aspektusairól, közelebbről az intelligens tartásjavító fűzők használatáról tartott prezentációt; tanulmányuk tizenéves páciensekkel folytatott empirikus vizsgálatot is magában foglalt.²¹

Érdekes és nyilvánvalóan önreflektív panelbeszélgetés szólt a privacy konferenciák céges támogatásáról, annak etikájáról és implikációjáról. Polarizált nézetek csaptak össze a beszélgetésben: egyesek szerint a céges támogatások eleve kizárják az ilyen konferenciák függetlenségét és kompromittálják szervezőit és előadóit. Mások szerint céges szponzorok nélkül nem lehetne megfelelő színvonalon ilyen konferenciákat rendezni. A vita ugyan nem a CPDP-ről szólt, de elhangzott, hogy a CPDP milyen korlátokat szab az ilyen támogatásoknak, és hogy mire fordítja az így bejövő összeget (főképp fiatal kutatók és civil szervezetek meghívására).

Nem túl feltűnő című, de annál élénkebb vitát kiváltó panel szólt a privacy típusairól. Ennek apropója egy nemrég megjelent tanulmány volt (Koops et al. 2016), amely egységes rendszerbe foglalta a személyes magánszféra dimenzióit. A privacy-tipológiáknak, csoportosításoknak hosszú előtörténete van, de ez a tipológia minden oldalról éles kritikát

¹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=1lclXyLPLPg>

¹⁹ „Of Data and Men: Fundamental Rights and Freedoms in a World of Big Data” (Rouvroy 2016).

²⁰ https://www.youtube.com/watch?v=v5OkiBSY1_Q

²¹ <https://www.youtube.com/watch?v=whJdeONAuC8>

váltott ki – feltehetőleg pszichológiai és nem elméleti indíttatásból.²² Roger Clarke, az egyik korai tipológia megalkotója például külön publikációvá fejlesztette kritikai észrevételeit (Clarke 2017).

Idén is volt surveillance art kiállítás a De Markten kiállítótermeiben, *Privacytopia Binary: Search Machine by the Museum and Webcam Venus & Brbxxoxo* címmel (alkotók: Addie Wagenknecht és Pablo Garcia), de ezúttal halványabb volt a kiállítás, mind kivitelezésében, mind a kiállított művek vonatkozásában a korábbi évek kiállításainál. A Webcam Venus projekt például a webkamerás pornográfia modelljeit vette rá arra, hogy szegényes környezetükben vegyék fel híres festmények modelljeinek, szépségideáljainak közismert pózait, és így mintegy elemelte a modelleket a teljes kiszolgáltatottság és megfigyeltség állapotából.

A konferencia logisztikája gördülékenyebb volt az előző évekéénél (természetesen a hatalmas létszám és a fizikai keretek korlátai között), például több diák önkéntes állt rendelkezésre a ruhatárnál, és több terminálnál lehetett regisztrálni a helyszínen. Proaktívabb volt a technikai szolgáltatás: a Grande Halle színpadán beszélgetők fejmikrofonokat használhattak, az operatőrök jobban követték a közönség soraiban történő eseményeket (szavazások, hozzászólások), és a panelbeszélgetések felvételét néhány már nap múlva a YouTube-on láthatta az, aki nem volt jelen a helyszínen, vagy ismét meg akarta nézni. Ezzel együtt a CPDP egy hét állandó intenzív jelenlétet igényel (bár vannak egy-egy napra érkezők és közben lazítók is); ez nemcsak az előadások meghallgatását jelenti, hanem a beszélgetéseket, komoly szakmai és üzleti tárgyalásokat, a csatlakozó rendezvények látogatását, és természetesen a késő estébe nyúló privát programokat, amelyek között vannak elegáns üzleti vacsorák és informális sörözések is. Ez utóbbiak jelentőségét nem szabad alábecsülni és elfogadni azok véleményét, akik szerint az ilyen konferenciák látogatása csak a bulizásról és a bevásárlóturizmusról szól, mivel éppen az ilyen levezető alkalmakkor születnek a legjobb ötletek közös publikációkra vagy kutatási projektekre.

Közismert, hogy a szervezeteknek van életciklusa, jól meghatározható fázisokkal – lehetséges, hogy a rendezvénysorozatoknak is van: a CPDP mindenképpen érett fázisba jutott fennállásának tíz éve alatt. El is hangzott a Scientific Committee zárt ülésén az egyik alapító tagtól, hogy változtatni kellene a bejáratott sablonokon, és a jövőben legyenek eltérő típusú, időtartamú és műfajú panelek. Ez a javaslat egyelőre kisebbségben maradt, a többség értéknek tekintette a kialakult rendszert, de nem kizárt, hogy a közeljövőben ilyen irányban fejlődik tovább a CPDP konferenciasorozat.

Irodalom

- Bauman, Zygmunt and David Lyon, *Liquid Surveillance – A Conversation*, Polity Press, Cambridge, 2013.
- Clarke, Roger, “An Instrumentalist’s View of Koops et al.’s Typology of Privacy”, <http://www.rogerclarke.com/DV/PTyp-1701.html> (2017).
- Gutwirth, Serge, Yves Pouillet, Paul De Hert, Cécile de Terwangne and Sjaak Nouwt (eds.), *Reinventing Data Protection?*, Springer Science+Business Media B.V., 2009.

²² <https://www.youtube.com/watch?v=XvdZ-9eD0tQ>

- Koops, Bert-Jaap, Bryce Clayton Newell, Tjerk Timan, Ivan Škorvánek, Tomislav Chokrevski and Maša Galič, "A Typology of Privacy", *University of Pennsylvania Journal of International Law*, Vol. 38. (2016) No. 2., pp. 483-575.
- Norris, Clive, Paul De Hert, Xavier L'Hoiry, Antonella Galetta (eds.), *The unaccountable state of surveillance: Exercising access rights in Europe*, Springer International Publishing AG, Cham, 2017.
- Rouvroy, Antoinette, *Of Data and Men: Fundamental Rights and Freedoms in a World of Big Data*, Report prepared for the Directorate General of Human Rights and Rule of Law, Council of Europe, Strasbourg, 2016.